

ЁСЦЬ ПЫТАННЕ!

Адкуль магніцік?
Дзе шукаць нацыянальны
сувенір і... добры густ

стар. 5

МАКСИМА МАЛАДЫХ

Па на абцасах.
Вяртанне да вытокаў
і позірк у будучыню

стар. 7

НАШЫ КАРАНІ

“Захварэць” на гісторыю
роднай зямлі і стварыць
Хутарскі рай

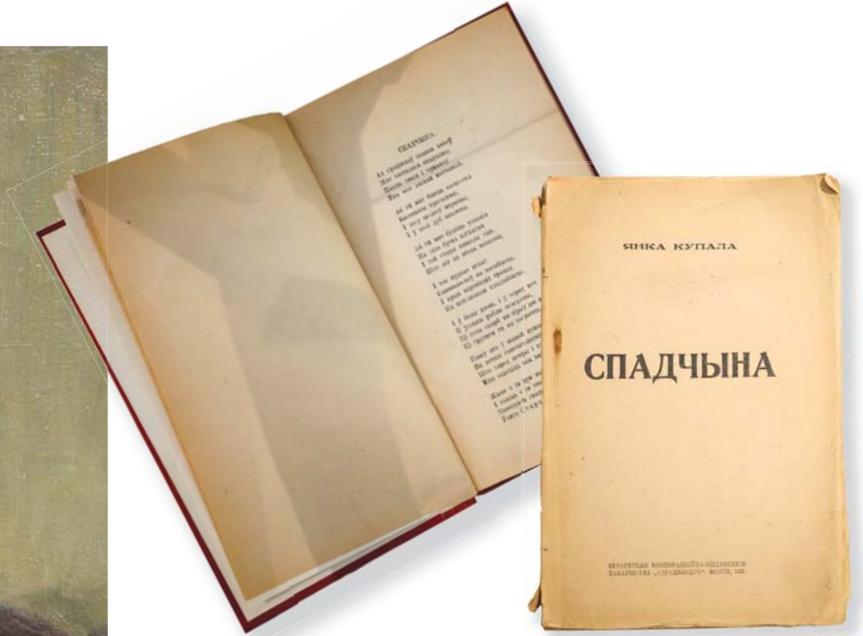
стар. 13

ГІСТАРЫЁГРАФ

Ні помніка, ні каменя.
Вядомае імя: першы крок
да ўшанавання

стар. 15

Да стагоддзя зборніка
“Спадчына” Дзяржаўны
літаратурны музей Янкі
Купалы падрыхтаваў
алічбаваную копію
выдання.

Незгасальны светач

“Ад прадзедаў спакон вякоў мне
засталася спадчына...” — ці не самыя
вядомыя ў нашай краіне паэтычныя радкі.
Гэты філасофска-патрыятычны верш Янкі
Купалы даў назву яго чацвёртаму зборніку,
галоўнымі тэмамі якога выступае лёс
беларускага народа і асобнага чалавека
ў надзвычай цяжкі і жуткі час рэвалюцый,
войнаў і барацьбы за самастойнасць.
Надрукаваны зборнік, калі Беларусь
падзяліла мяжа, праведзеная па ўмовах
Рыжскага мірнага дагавора. У гэты перыяд
творца ўзвысіўся як сапраўдны пясняр,
выразнік народна-дэмакратычных ідэй.
Сёлета разам з юбілеем паэта мы
адзначаем стагоддзе яго зборніка
“Спадчына”, які застаецца ўвасабленнем
найважнейшых рысаў беларускага
характару — чалавечай годнасці,
духоўнасці і талерантнасці.

Тэматычная выстава да
юбілею зборніка разгарну-
лася ў Дзяржаўным літарату-
рным музеі Янкі Купалы.
Увазе наведвальнікаў пра-
стаўлены рукапісы, кнігі,
перыядычныя выданні,
фотаздымкі, афіцыйныя
дакументы, прадметы вы-
яўленчага мастацтва і аса-
бістыя рэчы класіка. Яны
не толькі раскрываюць аб-
ставіны асабістага і творча-
га жыцця, але і перадаюць
гістарычныя рэаліі, расказ-
ваюць пра людзей, што па-
спрыялі выданню.

“Газеты не выходзяць:
падзеі ідуць надта хутка”
— нават аднаго радка
з улёткі газеты “Извеш-
тия” дастаткова, каб усвя-
доміць, з якой імкліва-
сцю маштабная здарэнні
адно за адным урываўліся
ў звычайную плынь жыц-

ця. І менавіта ў гэты час
выспяваў зборнік. Як та-
ды пачуваўся паэт, чы-
таем у яго лісце да Бра-
ніслава Эпімаха-Шыпілы:
“У канцы 1917 года пры-
ехаў я ў Смаленск і, там
жывучы ўвесь цяжкі і жуткі
1918 год, я папраўдзе быў
як непрытомны”. Пера-
жыў пясняр і турботы пе-
раездаў ды падзелаў сям’і
праз Першую сусветную.
Пазней адгукнуўся на гэту
драматычную з’яву эпохі ў
вершы “Паязджане”. Шы-
рока адлюстравач жыццё
Беларусі ў пачатку 1920-х
гадоў і важныя пункты бі-
яграфіі Янкі Купалы так-
сама дазваляюць раней
невядомыя публічны даку-
менты з фондаў Нацыяна-
льнага архіва. Дарэчы, гэта
ўжо трэці сумесны праект
двюх устаноў.

Асобная частка выста-
вы прысвечана выбраным
вершам, апублікаваным
раней у перыядыцы. Гэта
“Брату-беларусу” на
старонках “Нашай нівы”,
“Песня і народ” у “Ка-
ляднай пісанцы” 1912
года, “Моладзі” ў зна-
камітым часопісе “Лу-
чынка” і “Час” у газеце
“Звон” — адзін з нізкі,
якая з’явілася пасля пра-
цяглага маўчання паэта
часоў Першай сусветнай.
Даведаюцца глядцы і пра
Беларускае кааператыў-
на-выдавецкае тавары-
ства “Адраджэнне”, дзе
выйшла “Спадчына”, а
таксама “Водгулле” Якуба
Коласа і “Пад родным не-
бам” Змітрака Бядулі.

Разам з гістарычны-
мі матэрыяламі экс-
пануюцца мастацкія

работы — філасофскае пе-
раасэнсаванне “Спадчы-
ны” Эдуарда Агуновіча,
графіка Міхаіла Басалы-
гі, творы Мікалая Таран-
ды ў тэхніцы акватынта з
гістарычнымі краявідамі
Оршы, дзе Янка Купала
напісаў верш “Спадчы-
на”. Галоўным жа акцэн-
там у гэтым шэрагу вы-
ступае партрэт паэта, які
стварыў Дзмітрый Пола-
заў да Першай мастацкай
выставы ў Мінску.

Наведаць выставу мож-
на да 29 кастрычніка, а
для большага паглыб-
лення раім завітаць на
куратарскую экскурсію
з загадчыцай аддзела на-
вукова-экспазіцыйнай і
выставачнай работы Ма-
рыяй Барткавай.

Лялькі, вершы, успаміны...

Як бібліятэкі краіны ўдзельнічаюць у патрыятычным выхаванні моладзі?

IX Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры" сабраў у Мінску амаль паўтысячы дэлегатаў з Беларусі і краін блізкага замежжа – Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Расіі, Таджыкістана і Узбекістана.

тэхналогіі, укараненню новых форм работы. Сучасная бібліятэчна-інфармацыйная бібліятэка ўдзельнічае ў высокім узроўні абслугоўвання насельніцтва, але і ў значнай меры спрыяюць развіццю і павышэнню інтэлектуальнага патэнцыялу дзяржавы.

але яшчэ і атрыманням карысных навыкаў, якія могуць прыдаць у далейшым жыцці. Так пачалася заняткі па салямалячэнні, вышыўцы, вырабе ткстальных лялек і іншых відых народнай творчасці, якія дапамагаюць дзецям бліжэй пазнаёміцца з традыцыйнай культуры. У рамках праекта "Скарбы з бабулінай скарні" лядзяшка мастар-класы па вышыўцы і вырабе салымных паўкоў, каплешоў, тэктальных, аб'ярэжак, абрадавак і гульнявых лялек.

айчынных аўтараў, бралі ўдзел якія малодыя карыстальнікі бібліятэкі, так і сталыя, сярэд якіх быў і мясцовы ветэран, інвалід ваіны Пётр Булда.

ЗАФІКСАВАЦЬ ПАМЯЦЬ

Загадчык аддзела Мінскай раённай цэнтральнай бібліятэкі ў аграпрадкам Мінчанавічы Мінскага раёна **Марына Камюк** звярнула ўвагу на пытанне пратрыятычнага выхавання ў дзейнасці бібліятэк у асяродку школьнай моладзі. У асобнай расправацы арганізаваны анлайн-праект "Гартоўка гісторыі старонкі", прысвечаны пошуку інфармацыі аб земляках – франтавіках Вялікай Айчыннай ваіны, працоўных тылу і дзешых ваіны, — у рамках якога створаюцца будызвестак "Ім трэба пакланіцца да зямлі". Пра стварэнні праекта выкарыстоўваліся не толькі архіўныя дакументы, але пералісны ўспаміны і матэрыялы, перададзеныя самімі ўдзельнікамі і сённяшнімі ваіны або іх сваякамі. Усе гэтыя каштоўныя сведчання дакументуюцца і пераходзяць у электронны фармат для размяшчэння на сайце бібліятэкі і ў асяродку асабістых сетках, а самі дакументы і фоталамінаторы і вяртаюцца ўдзельнікам. Таксама распачае створэнне база звестак відэазапісу успамінаў дзіцячых ваіны.

БІБЛІЯТЭКА-МАЙСТЭРНЯ

Секцыяны пасаджэнні кангрэса былі прысвечаны абмеркаванню патэнцыялу гісторыі бібліятэчнай справы, нарматыўна-прававага і кадравыя рэгулявання бібліятэчнай дзейнасці, навуковых даследаванняў у рэалізацыі дзяржаўнай бібліятэчнай палітыкі, лічбавізацыі дзейнасці бібліятэк, інавацый-

ВЕРШ АД ВЕТЭРАНА

Бібліятэкар Шаршунскай інтэграванай сельскай бібліятэкі Мінскага раёна **Ала Га-**

15 верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыліся святочныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да 100-годдзя ўстаноў. Прайшлі ўрачыстая цырымонія ўшанавання работнікаў бібліятэкі падымак і ўзнагародамі міністэрства і ведамстваў, выстава выдавецкай прадукцыі і электронных інфармацыйных рэсурсаў, уручэнне ўзнагарод XXX Рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродка нацыянальнай культуры", цырымонія гашэння паштовай маркі "100 гадоў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі", канцэрт "Разам у новы век!". Але галоўнай падзеяй свята, безумоўна, з'явілася адкрыццё IX Міжнароднага кангрэса "Бібліятэка як феномен культуры".

СКАРБНІЦЫ ІНТЭЛЕКТУАЛЬНЫХ СПАДЧЫНЫ

Адкрываючы пленарнае пасяджэнне кангрэса, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь **Сяргей Саракач** адзначыў: "Менавіта ў фондах бібліятэк знаходзіцца багатая інтэлектуальная спадчына — найважнейшы складнік дзяржаўна і матэрыяльнага багацця, культурнага і інфармацыйнага патэнцыялу нацыі. Да гэтага часу ў Беларусі сфарміравалася бібліятэчная сетка, якая ўключае ў сабе каля семі тысяч публічных і спецыяльных бібліятэк з агульным аб'ёмам фонду больш за сто восемдзясят мільянаў экзампляраў". Намеснік міністра падкрэсліў, што, аглававаючы патрабаваннем часу і запамтам самых розных сацыяльных пластоў насельніцтва, бібліятэкі актыўна асвойваюць інавацыйныя падыходы ў сваёй дзейнасці, інтэгрэцыю развіваюць бібліятэчныя

ных падыходаў да арганізацыі фондаў, сучасных напрамкаў у абслугоўванні карыстальнікаў, выкарыстання інфармацыйных рэсурсаў у навуцы, адукацыі і культуры, а таксама вызначэнню прафесійных кампетэнцый спецыялістаў. Акрамя таго, асабліва ўвага была нададзена набыццю эфектыўным практыкам — сацыякультурнай дзейнасці бібліятэк, перададзеным з выхаваннем патрыятызму і павялічэнню мінулых ролі зямлі і народных традыцый, што ў агульнасці асабліва актуальным у Год гістарычнай памяці.

Бібліятэкар Лескаўскай сельскай бібліятэкі Мінскага раёна **Алена Каткоўская** распавядала пра захаванні і адраўжэнні народнай творчасці. Удзельнічы, што дзеці складаюць большасць наведвальнікаў бібліятэкі, унікала патрэба зацікавіць іх не толькі чытаннем,

еўская пазнаёміла аўдыторыю з краязнаўчай дзейнасцю гэтай установы. Пералісны яна арыентаваная на вывучэнне гісторыі навакольнага падчас Вялікай Айчыннай ваіны — непадалёк ад Шаршуну, у вёсцы Сярдэжыне, у гады навайскай акупацыі даслабавалася партызанскай брадаю "Шурымаў", тут жа захаваліся і партызанскія могілкі, якія налічваюць сто адно пахаванне.

Ала Гаеўская з жалем адзначыла: апошнім часам у чытацкай назіраецца зніжэнне цікавасці да кніг на беларускай мове, таму, каб заахоўваць карыстальніцкую бібліятэку да знаёмства з родным словам, быў распачаты анлайн-праект "Пілю шэбе, мая Беларусь", у рамках якога ствараюцца і размяшчаюцца на старонках бібліятэкі ў сацсетках відэаархівы аб найлепшых узорках беларускай паэзіі. У запісах гэтых ролікаў, чытаючы вершы

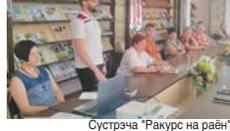
Будні і святы мясцовых бібліятэк

Амаль у кожнай бібліятэцы нашай краіны лядзяшка мерапрыемствы для юных чытачоў.

Так, у **Давыд-Гарадоцкай гарадской бібліятэцы** Столінскага раёна была арганізавана творчая майстэрня "Спаганне з талентамі" для ўдзельнікаў аматарскага аб'яднання "Спаганне". На сустрэчу з чытачамі запрасілі людзей, якія валодаюць незвычайнымі майстэрствамі. Алена Савіч, напрыклад, займаецца світ-дэзаінам — складае букеты і кампазіцыі з гафраванай паперы і цукерак. Людміла Туравец — аматарка вязання, якая стварае пудоўныя кашчомы і сукенкі. Валіяніна Куст валодае рознымі відамі вышыўкі. Юрый Юрковец і Яўген Матусевіч — рэзчыкі, якія вырабляюць з дрэва прадметы побыту. Іна Петрусевіч — дэзаінер адзення, майстар народнага касцюма, а Алена Астапчук кіруе гуртком "Гарадоцкі куфэр", дзе з дэсцімі вырабляе лялькі-матанкі.

ЗАФІКСАВАЦЬ ПАМЯЦЬ

Супрацоўнікі **Літэскай гарадской дзіцячай бібліятэкі** падтрымвалі для вучняў сярэдняй школы № 1 бібліятэчны ўрок "Беларуская пісьменства: ад Скарны да сучаснасці". Дзеці дэвалілі пра багату гісторыю спадчыны нашай краіны і пазнаёміліся з жыццём людзей, якія ўнеслі вялікі ўклад у развіццё беларускага слова, друку і пісьменства.

Сустрэча "Ракурс на раён"

У **Шчучынскай раённай бібліятэцы** імя **Цёткі** адбылася сустрэча "Ракурс на раён", заданая для чытацкай журналістамі газеты "Дзвініца". Былі разгледзаныя праекты "Культуры тур па Шчучыншчыне", "Шчучыншчына: традыцыі, навацы, перспектывы" і "Шчучыншчына: гісторыя, лёсы, паэзія", над якімі працаваў калектыў рэдакцыі.

"Улітныя кніжкі з кнігаў"

Бібліятэкары **Казлоўшчынскай гарпацкавай бібліятэкі** — **цэнтра агульнадаступнай інфармацыі** таксама актыўна працуюць са школьнікамі. Нават ледзь там тут працаваў бібліятэчны бульвар "Улітныя кніжкі з кнігаў", праводзілі літаратурна-забаўляльныя праграмы, віктарыяны карусель, гучныя чытанні, акцыя добрых спраў, гульнявыя праграмы, святы, гутаркі-роздумы. Спадабаліся юным чытачам і гадзіна пачастунак "Яблычны спас не пройдзе без нас", і конкурс "Зборы ўрадкаў".

Антон РУДАК

Якім павінен быць нацыянальны сувенір — такое пытанне нядаўна ўзняла "К": Узрушаны развагамі старэйшага калегі **Яўгена Рагіна**, **Малоды журналіст Данііл Шэйка** вырашыў прыгледзецца да асартыменту і дапоўніць тэму сваімі назіраннямі.

У самым цэнтры сталіцы ля сцен ратушы стаіць шапік і шыльдай "Сувеніры мінскіх майстроў". Напэўна, не знойдзеш больш спрыяльнага месца для гандляроў памятнымі падарункамі. Нават суботнай раніцай — звычайна ў гэты час на гарадскіх вуліцах зацішыцца — сустракаю тут вялізную турыстычную групу з экскурсаводам і купкі самастойных вандроўнікаў. Ля кіёска хоць не пустыня, але пры мне ніводнага квітка не прабілі. Заводжу прадметы побыту. Іна Петрусевіч — дэзаінер адзення, майстар народнага касцюма, а Алена Астапчук кіруе гуртком "Гарадоцкі куфэр", дзе з дэсцімі вырабляе лялькі-матанкі.

Даруйце — што?!

рамесныя вырабы, але большасць дакладна знаёмыя ў Верхнім горад і менавіта там будзе шукаць сувенір.

ЗНАК БЕЛАРУСКАСЦІ

Аздакы на пытанне "Што лічыць сапраўды беларускім сувенірам?" вытворцы бурчух на паверхні. Паглядзіце на прыклады. Магнічкі ды талеркі, на якіх намураваныя ці насхеп намяляваныя віды слаўных мясцін, дзяржаўна сімволіка, валочкі, дубры, буслы, драпікі і вырваныя з шыльдаў ўзору элементы арнаменту. Ці дастаткова наштампаваных на прадукцыі нейкую пазнавальную выяву, каб надаць сувеніру нацыянальнага каларыту? Заецашы, фотаздымкі на магнічках не вялікай мастацкай вартасці, таму любы турызт можа паўтарыць куды з дапамогай смартфона. Бясплата! І ашчадны чалавек, хутчэй за ўсё, пойдзе з крамыні з уямай.

"Беларускасць" сувеніра, на маю думку, у большай ступені вызначае тэхніка, у якой ён зроблены. Тая ж вышынна. Гэта мастацтва хоць і прынішлі з інных краёў, у тутэйшай версіі ўзаадыста адметнымі асабамі, інфармацыйным гадзінам, прысвечаным распелам ад гераічных учынкаў людзей, якія зробілі значны ўнёсак у абарону краіны.

Які добра вядзь з вышэйпазгадзеным прыкладам, дзейнасць бібліятэкі палігне даўка не толькі і не стоек у забяспячэнні карыстальніцкую новым чытвом — а перададзеным у пастаяннай і стараннай працы з аўдыторыяй і выхаванні ў яе цікавасці ды павялічэнні ролі культуры, мовы і гісторыі.

уровень знаёмства з беларускай культурай. Чама ў абраны менавіта гэты матэрыял, які карыстаецца прадметам у ранейшай часе, яго сімволіку маюць колеры і іншыя элементы.

Каштоўнае гадзінае рэчы на толькі каларытам. Па-першае, гэта не проста біручкі, якія праз нейкі час ператворацца ў пылаборнікі. Нешта арганічна ўпішыцца ў сучасны інтэр'ер ці дапоўніць строй (асабліва з улікам моды на этнаматыўны і натуральныя матэрыялы), нешта паслужыць зручным прадметам побыту. Па-другое, усё названае можа быць выдатнай глебай для перааснавання сучаснымі мастакамі. Але пра гэта крыху пазней.

У нас хапае выдатных майстроў і невядзлічкіх крам, куды заўсёды прыемна завітаць, нібы ў музей. Але не кожны з мясцовых жыхароў пра турыстаў. Яны з большага купляюць тое, што навідавоку. Сапраўдныя ж скарбы застаюцца схаванымі.

мента аздаблення, хто і дзе ў нашы дні працягвае традыцыю? Алізн сувенір расказа і аб прыродных багаццях, кліматычных умовах краю, і аб гісторыі, і аб справах сучасных творцаў. Але тут не абмысціся без дасведчанага кансультанта, які хоць у агульных рысах умяле працу рамеснікаў, без даступнай інфармацыі на шыльдах і ўпакаванні. Мажа, гэта і ўпакітаныя карткі для эпохі шоу і калекскай культуры.

Любы прадмет з прывезенага спас не прыста памета "Я быў тут". Гэта прычынова іншы

КАРНАВАЛ НА КРЫВІ І КАСЦЯХ

Што яшчэ здзіўляе ў мінскіх сувенірных кіёсках — прыклады ношчых патэнцыйных інвентару і турыстаў.

ЗДЭКЛЕВАНЫ ЖАРТ

Зблнтэжылі ў кіёсках таксама цывільнішкі, чыроваармейскія пілоткі, значкі "Выдатнік Савецкай Арміі" ды іншыя высковыя атыбуцы. Ці можна называць пераараніненне ў форму мінулых часоў шававаннем гераічных продкаў? Наўрац ці. Хутчэй бізэдудым карнавалам, калі вы не акцёр ці ўдзельнік клуба гістарычнай рэканструкцыі. А шапкі-вушанкі з кукардай савецкай арміі, пафарбаваныя ў жоўты, ярка-зялёны і ружовы, выгледзіць як неадаручны дэкарацыйны жарт. Ды і зробленыя не ў Беларусі. На этикетцы пазначана месца вытворчасці — Кіславок.

КРАМА ЯК МУЗЕЙ

Нашы майстры даказалі: узор традыцыйнага

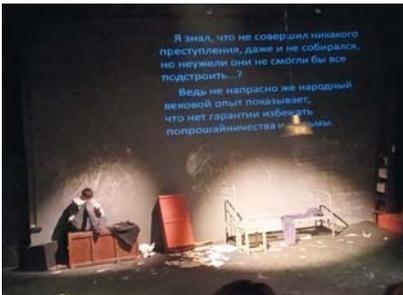
кажуць, што яна наўпрост звязаная з унікальнымі характарыстыкамі месца, з якіх вынікае яго асаблівасці. І адзначаюць, што яна аказвае моцна ўплыў на патэнцыйных інвентару і турыстаў.

ГЭТА ТРЭБА НАМ!

Бачацца два варыянты разрашэння. Першы — пад патрыятызм дзяржаўнага арганізму стварыць прадстаўнічы крам у найбольш папулярных турыстычных месцах. І над нападзённым месцам працаваць даследчыца куратары з вытанчаным густам, зольныя сабраць і прызначыць пакункуны найкаштоўнейшыя з усёй краіны. Найпершыя ўзры тыя традыцыйныя мастацкіх прадметы, якія атрымалі статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці. Пагадзіцца, да гэтай справы варты ставіцца так жа адказна і акуртан, як да фірмавання музейнай калекцыі. Выдаткі было б на выніках шымацілі конкурсу сярод народных майстроў і дамоў рамястваў заключыцца дамовы з пераможцамі на вытворчасці бязымных партыі сувеніраў, прадаваць творы не толькі ў раённых установах ці абласных металічных цэнтрах, але і ў самых людных месцах сталіцы.

Другі варыянт — стварыць гід па гандлёвых пунктах для турыстаў, якія дакладна ведаюць, што хоць прывезці з Беларусі на памяць. Так калекцыянер аўтарскага пакуды без прыгод знойдзе той самы спадчына ці гадзі сервіз, а прыхільнік выяўленчага мастацтва з легкасцю адшукае альбомы беларускіх творцаў. Але справа не пойдзе, пакуль гаспадары не ўсведоміць канчаткова: гэта трэба нам, каб соды прыяздалі і каб тут куплялі.

Данііл ШЭЙКА

“Спектакль №6”

“Жыццё”

“Агнес, жонка Уіла”

Тэатральная “...Вежа” і яе цікавосткі

Позна ўвечары 16 верасня былі падведзены вынікі 26-га Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Белая Вежа”. Срод лепшых былі названы спектаклі і артысты з Арменіі, Даніі, Кыргызстана, Расіі, а таксама дзве беларускія пастаўкі: “Пачуцкі” РТБД як найлепшы музычна-пластычны спектакль і “Старасвецкія памешчыкі” з Гродна як найлепшы спектакль тэатра лялек.

ЗАХАВАЦЬ ТРЫВАЛАСЦЬ

У той час як архітэктурныя вежы схільны да разбураўня — ад варажых напаўдзі ші проста ад часу, — тэатральная “Белая Вежа” ў Брэсце, наадварот, не толькі застаецца трывалай, але яшчэ і ўзмацняецца, нягледзячы на неспрыяльныя знешнія ўмовы. Па незалежных ад арганізатараў акалічэннях не змоглі прыхаць два заўвядзеныя ў праграме калектывы. Але і спектаклі адрэзаны былі заменены на іншыя, што сведчыла пра фэстывальную мабільнасць. Вешбокска “Кола” дэхаў са свечасова, ды сяваю вучліваю буфанадзі “Зорка каханя” паказваў не змагло ніякасы рэгітам пачаць выконваць план па апакадах за ўвесь мінулы месяц, на плошчы ірвалі вантэ, але гэтыя ды іншыя неспадзяванкі не маглі парываць ні добра складзеную праграму, ні лепшыя фэстывальныя традыцыі.

Сёлета “...Вежа”, якая пачыналася ў 1996-м са збору былых савецкіх рускамоўных тэатраў, потым пачала ахопліваць і далёкае замежжа, зноў пашырыла сваю географію на захад, а не толькі на ўсход. Да музычных вечароў у тэатральным бары, што так спалабалася публіцы, “абмузыкалілі” яшчэ ўнутраны дварык, дадала

фатазону з адмыслова ўзвядзенай вежай. Брэсцкая суполка Саюза мастакоў разгарнула ў фазе выставы “Палотны беларускай вясені”, адбылася прысвечаная фестывалю сустрэча пастрасераў, больш мошна былі акцэнтаваныя спонсары, якія шчодро адорвалі ўдзельнікаў тэатральнага форуму сваёй прадукцыяй — у тым ліку з фэстывальнай эмблемай. Што ж да мастацкага ўзроўню прывеззеных спектакляў, дык ён быў прызямом, як і агульная жанрава-стыльвая палітра.

РУЛОЕ АПАНАТАНСЦЬ

Больш цікавымі аказаліся пастаўкі тэатраў лялек і манаспектаклі. Драматычныя ж, рознічаны на вялікую сіону, былі больш трагедыямі, ім часам нестала нейкіх разнічак, зольных перавесці дзеньце ў прасторы больш шырокіх асацыятыўных сувязей, глыбокіх філасофскіх абодуленнасцяў. І не праз нейкую тым “неадасканаласць”, залішнюю “трагедычнасць” жанру. Проста фэстываль у чарговы раз падрэсліў, што мастацтва трымаецца не толькі на рамястве, на павержданай дыплом прафесіі, але і ў яшчэ большай ступені — на апантанасці твораў, якія без тэатра і такіх жа апантаных пашпчынікаў прастору не вывядуць.

Невыпадкова лепшую жаночую і мужчынскую ролі вызначыць было неамагчыма: узгадарожжываў у такой намінацыі трыба было абсалютна ўсіх артыстаў манаспектакляў (срод апошніх — “Жыццё” Брэсцкага тэатра лялек, паказанае ў Армейскім клубе Брэсцкай крпацыі, што надало асабліваю атмасферу) і тэатральных “дуэтаў”. Дарчы, камерных паставак сёлета было як ніколі багата. Лепшым манаспектаклем адзінагоўна абралі пашпчынікаў аўтарскі спектакль — “Буйваліцу” ў пастаўцы і выкананні Нарынэ Грыгаран (Арменія),

якая не ўпершыню прызямдзе ў Беларусь з усё новымі сваімі працамі, прычым велімы рознымі па вобразна-эмацыйным стане і драматургіі. Гэтым разам артыстка была практычна не пазнаць, настолькі ўдала яна пераўвасобілася ў магутную жывёліну, якой рухае прага жыцця і працягую ролю. Так здарылася, што сімплісінісіма я атрымала толькі папсы спектакля. Але усё і так было зразумела — праз пластыку, рукі, выкарыстанне старадаўняга духавога інструмента, на якім артыстка грае, а потым круцілася з ім у амаль касмічным віры пачуццяў.

За лепшы акцёрскі ансамбль адзначылі дацка-расійскі тэатр “Дыялог” са спектаклем “Дурман, або Гульня фантазіі”. Абедзве артысткі — савецкага паходжання, у адной за плячмы нават знакамты тэатр “Ленком”. Узаяўні шлоб з замежнікамі, жанчыны даўно перабраліся ў Капенгаген, дзе ладзіць уласныя пастаўкі на рускай мове, і менавіта ў гэтым — іх сапраўднае жыццё. На перамогу ў гэтай намінацыі маглі б прэтэндаваць і Мікалай Сінецы з Максіма Кошалевым у “Дзівосных авантурах паноў Кубціцкага ды Зяблоскага” Магілёўскага тэатра лялек. Спектакль з больш як 10-гадовай гісторыяй быў адноўлены з новым складам артыстаў і застаецца усё такой жа бліскучай гульнёй з залай, дэманструе сутнасць беларускай ментальнасці, алеметнасць нацыянальнага тумару, пашыўнае Беларусь паміж дзяміла стадоўца ік краіны, населеную не толькі сяднямі, але і збывднёнымі шляхцічамі, адзельнымі і катрынку круціць, і рону вырощываць, а гаюльняе — не маркоціцца і бачыць выхад з любой сітуацыі.

СПАЧАТКУ БЫЛО СЛОВА

Згаданы спектакль — гэты яшчэ і папраўдзе дзівосны тэкт Пятра Васючэнікі і Сяргея Кавалёва з сапраўды

ПА-БАГАТАМУ?

Падобнага пераасэнсавання ці хаця б заўважнага руху думак не хапала некаторым іншым працам, дзе акцэнтаваліся знешнія рысы, выкананя, што называецца, “па-багатаму”. “Камелі для дамы” са Смаленска паводле А.Дзюма, гучна аанасаваня як “унікальна прыгожы спектакль” “шыкоўныя каспумы, выдатная музыка” і да т.п., насамрэч сапавалі скарыстання ў спектаклі фрагменты опер “Травіята” і “Сіна лёсу” Дж.Вердзі. Не апраўдуі сабе і перанос дзеяння ў 1930-я, пры якім з гераіні імкнуліся зрабіць шпінку.

Зусім іншы пасыл меў гогаляўскі “Шынель” Беларускага тэатра лялек, ралізаваны ў рамках расійскага праекта “Культура малой Радзімы”. Вялізны выдаткі на сцэнаграфію, незвычайны лялек, багаче 3D-праксыі чалам сабе апраўдалі: па сваёй “карышчы” спектакль мог бы сапобнічаць з самымі візуальна крутымі музыкімі і, бэзумоўна, не меў на фестывалі сабе роўных па візуальным рашэнні, прыдуманым беларускім рэжысёрам Віктарам Клімчуком і расійскім мастаком Захарам Давыдавым.

Ды усё ж найлепшым спектаклем тэатра лялек абрелі “Старасвецкія памешчыкі” з Гродна — за бэзілі дадагтоўных сэнсаў у гэтай, звалася б, сентыментальна паштавай гісторыі каханя старадаўняй пары. Грошы ў тэатры, выдатна, вырашаюць далёка не усё. Іх адсутнасць таксама зружвае творчыя памкненні. Таму вечнай праблемай тэатра застаецца знаходжанне гармоніі між мастацкасію і каштарысам.

У імкненні на чымсьці сэканоміць тэатры часам адмаўляюцца ад добрай “упакоўкі” творчай працы. А між тым адметныя афішы, праграмкі, флаеры, чаму надалася вялікая ўвага ў тым жа Гомаельскім гарадскім маладзёжным тэатры, становіцца неад’емнай часткай спектакляў, зацікаўляюць і папрыцоўваюць гледача (Белгарад, да прыкладу, з усёй пра Шэкспіра з усёй пра жонкі, што раскрылае многія невядомыя старонкі біяграфіі вялікага драматурга. А “Сны Гамлета”, усвоабылі сіквел хрэстаматыйна асабівай шэкспіраўскай п’есы, дзе загінула герой зноў і зноў “пракучывае”, пераасэнсавана мінулы падзеі з розных бакоў.

“Пачуцкі” Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, заснаванна на новым асэнсаванні беларускіх народных песень, сталі найлепшым музычна-пластычным спектаклем. Аслупнасць ім звышых “фалькларызмаў” знеягата атэчнны дазваляе гледачу хутчэй выходзіць на філасофскія абодуленні, асацыятыўныя сувязі ў кантэксце сусветнага мастацтва сучаснасці.

Надзея БУНІЧЫЧ

Мастацтва на абцасах

Гераіна нашай рубрыкі не баіцца аніякіх конкурсаў і гатовая станаваць на абцасах шчэ заўгодна. Гісторыя Лізаветы Лімошкінай, якая з цяжкасцю пасупіла ва ўніверсітэт культуры, а цяпер з’яўляецца адным з самых запрабавааных педагогаў-харэаграфіаў, заслугоўвае увагі.

ВЫЦЯГНУЛІ З ДЗЯЦІНСТВА І ПРЫМУСІЛІ ЗАЙМАЦЦА ТАНЦАМІ

— У дзяцінстве мяне называлі непасадзі: дзе было хутка і складана, там была і я — рэдка гуляла ў лялькі, больш шквалілася футбалам і даганялкамі. Калі мне споўнілася чатыры гады, бацькі запісалі мяне ў дзіцячы эстрадны калектыў. Але мой вялікі танцавальны шлях пачаўся ў востра гадоў, тады я трапіла ў балетна танны. Дзіўна ўспамінаю, але першачаткова я туль не хацела іці, плакала, бо мяне літаральна выцягнулі з двара, з майго дзіцяства і прымусілі займацца танцамі.

СКЛАДАНА, АЛЕ ЧАРОУНА

На занятках, якія праводзіла Ліза, танцоркі прыходзілі з савакабівай “курэ маладога баіва” актывіўна рамаіцца з элементамі класічнага танца, фізічна практыкаванні, імпровізацыя, тэхніка і, вядома ж, шмат танцаў. Наша гераіна лічыць сабе строгі, але справадлівым педагогам. Сёння яна выкадае ў дзіоўх студыях танца чатыром групам вучняў (каля 120 чалавек), таксама развітае сваю танцавальную каманду і не забывае пра індывідуальныя трэніроўкі.

ЗДАВАЛАСЬ, ШТО Я НЕ НА СВАІМ МЕСЦЫ

Навучанне ва ўніверсітэце культуры Ліза скончыла ў 2020-м. Студэнцкія гады дзівучына ўспамінае з падыяжы: за гэты час у творчым багажы назапасаіла мноства сінінічных виступаў, якіх выхавалі ў ёй вытрымку, стрэсуаустойлівасць, упартасць і падарылі неймаверны досвед.

— Паступленне ва ўніверсітэт было для мяне даволі складаным, таму што я не заканчвала творчых каледжаў, праз гэта адсутнічалі пазныя навукі ў некаторых дысцыплінах. Нягледзячы на ўспышнасці, я здала трыццаці ў спіс першакурснікаў факультэта харэаграфічнага мастацтва.

У пачатку вучобы мя не вельмі шпанам універсітэты, таму што здаецца, бшым ужо дарослыя і усё ведаем. Але бо асабіста дысцыпліны можна завосыць толькі ў ВНУ. Былі ўзлёты і падзенні, але нягледзячы на гэта я ўдзячына ўніверсітэту. Там я зыбляла базу, але каб расці як танцор. Хаця на першых курсах я не была ўдзячыненая ў сабе, здавалася, што знаходжуся не на сваім месцы. Часам складана давалася праграма. Але ў той момант, калі спрабавала ўзяць вельмі шмат, абылося мой самы вялікі скок у танцавальным развіцці.

Надзея БУНІЧЫЧ

УСЁ НАРАДЖАЦЦА НА ЭМОЦЫЯХ

Творчы чалавек чэрпае сілы і натхненне з розных крыніц. Як прыкладзі наша гераіна, у яе іх дзве: музыка і людзі.

— Толькі пачую першы бэт, імгненна пагружаюся ў вобраз. Часам кампазіцыя супадае з эмацыйным станам, у такіх выпадках не магу спыніцца, цела само разумее, як яму рухацца. Усё нараджаецца на нейкіх эмоцыях. Калі адчуваю энергетычны заняпад, імкнуса зрабіць нешта на якіх паучных, каб зноў уключыцца ў працу.

— Даюць апуську раку сямя, сібры, вучоў, маманда. Па натуре я дастаткова камоўна, таму разумею: працую не толькі для сабе, але і для людзей. Я ўсё так у цябе вераць, што адыналішчэ: ёсць для чаго жыць і тварыць далей.

— Ліза заўсёды знаходзіцца ў творчым пошуку і аналізуе харэаграфічнае аспрэдзе. Пра танцавальную сферу ў Беларусі кажа так:

— Яна вельмі развітая. Ёсць крутыя танцоры, педагогі, калектывы, іх кіраўнікі, якія паказваюць дастойныя вынікі наўроўні з замежжам. Пілер албывасца пэўна трансфармацыя: робім упор на тэхніку, вяртаемся да вытокаў, імкнёмся гэта ўкараніць у сучасныя кірункі. Гэта актывна ўплывае на творчы аб’яднанні, на людзей, якія толькі пачынаюць асвойваць харэаграфію.

— Што тычыцца асабістых планаў на будучыню, наша гераіна называе іх гранд’ёзнымі.

— Сама гаюльня — прапашва і не спыняцца. Хочанца выгадаваць цудоўных вучняў. Дарчы людзям танец. Паказваць, што неамагчыма маць вытанец — гэта дзівосна і выдатна. Ён аб’ядноўвае і дорчы энергію. І ёсць моцнае жаданне на сваім прыкладзе даносіць гэта да людзей.

НАСТАСЯ ЮРКЕВІЧ

Сваю творчасць наша гераіна не саромецца выносіць на суд журы. Так, з 2019 па 2022-ы дзівучына рэзультатна ўдзельнічала ў беларускім танцавальным фестывалі Total Strip Weekend, дзе займала першае і трэцяе прызавыя месцы. Сёлета яна стала пераможцаў чэмпіянату “Must Dance у Гомелі. І правіла яе сабе на чымлінае Frame your choreo ў Маскве, дзе з 20 востных танцоркаў саваго напрамку заляла 8 месца. Паў кіраўніцтвам Лізы Лімошкінай танцавальная каманда Zest становілася прызёрам чэмпіянатаў у Мінску ў Гомелі.

— Выходзячы на сіэну, адчуваю вялізную адданкасць і хваляванне. Праз толькі гадоў і досведу, як дзіця, траюся перад выступам. А падчас я аддаю ўсю сваю энергію зале.

Упершыню я пазнаёміла з Лізаў паўтара года таму, калі прыйшла ў танцавальную залу. У рухах прыгожай танцоркі адчуваўся экспрэсія і неймаверна сіла. Гэтая дзівучына зачэпала сваёй шалёнай энергетыкай і надзвычай складанай харэаграфіяй. Побач з нашай гераінай разумееш: хачу большага! А Ліза на ўласным прыкладзе даказвае: ты можаш больш!

— Яна вельмі развітая. Ёсць крутыя танцоры, педагогі, калектывы, іх кіраўнікі, якія паказваюць дастойныя вынікі наўроўні з замежжам. Пілер албывасца пэўна трансфармацыя: робім упор на тэхніку, вяртаемся да вытокаў, імкнёмся гэта ўкараніць у сучасныя кірункі. Гэта актывна ўплывае на творчы аб’яднанні, на людзей, якія толькі пачынаюць асвойваць харэаграфію.

— Што тычыцца асабістых планаў на будучыню, наша гераіна называе іх гранд’ёзнымі.

— Сама гаюльня — прапашва і не спыняцца. Хочанца выгадаваць цудоўных вучняў. Дарчы людзям танец. Паказваць, што неамагчыма маць вытанец — гэта дзівосна і выдатна. Ён аб’ядноўвае і дорчы энергію. І ёсць моцнае жаданне на сваім прыкладзе даносіць гэта да людзей.

— Ліза заўсёды знаходзіцца ў творчым пошуку і аналізуе харэаграфічнае аспрэдзе. Пра танцавальную сферу ў Беларусі кажа так:

— Яна вельмі развітая. Ёсць крутыя танцоры, педагогі, калектывы, іх кіраўнікі, якія паказваюць дастойныя вынікі наўроўні з замежжам. Пілер албывасца пэўна трансфармацыя: робім упор на тэхніку, вяртаемся да вытокаў, імкнёмся гэта ўкараніць у сучасныя кірункі. Гэта актывна ўплывае на творчы аб’яднанні, на людзей, якія толькі пачынаюць асвойваць харэаграфію.

— Што тычыцца асабістых планаў на будучыню, наша гераіна называе іх гранд’ёзнымі.

— Сама гаюльня — прапашва і не спыняцца. Хочанца выгадаваць цудоўных вучняў. Дарчы людзям танец. Паказваць, што неамагчыма маць вытанец — гэта дзівосна і выдатна. Ён аб’ядноўвае і дорчы энергію. І ёсць моцнае жаданне на сваім прыкладзе даносіць гэта да людзей.

НАСТАСЯ ЮРКЕВІЧ

Сваю творчасць наша гераіна не саромецца выносіць на суд журы. Так, з 2019 па 2022-ы дзівучына рэзультатна ўдзельнічала ў беларускім танцавальным фестывалі Total Strip Weekend, дзе займала першае і трэцяе прызавыя месцы. Сёлета яна стала пераможцаў чэмпіянату “Must Dance у Гомелі. І правіла яе сабе на чымлінае Frame your choreo ў Маскве, дзе з 20 востных танцоркаў саваго напрамку заляла 8 месца. Паў кіраўніцтвам Лізы Лімошкінай танцавальная каманда Zest становілася прызёрам чэмпіянатаў у Мінску ў Гомелі.

— Выходзячы на сіэну, адчуваю вялізную адданкасць і хваляванне. Праз толькі гадоў і досведу, як дзіця, траюся перад выступам. А падчас я аддаю ўсю сваю энергію зале.

Завітаюць казкі ў Гродна

21–25 верасня ў Гродне праходзіць III Міжнародны фестываль "Лялька над Нёманам". У насычанай афішы – больш як 20 паказаў 13-ці спектакляў тэатраў лялек Беларусі і Расіі.

— Цяперашні фестываль мае свае асаблівасці, — распавёў галоўны рэжысёр Гродзенскага абласнога тэатра лялек Алег Жугда. — Мы адмовіліся ад журы — і прафесійнага дарослага, і дзіцячага, што раней асобна разглядала казкі, выраслыя не праводзіць абмеркаванні спектакляў крытыкамі. Хай гэта будзе фестываль сяброўства, дзе перамагае само мастацтва! А кожны з гляда-

чоў знойдзе сабе штосны найбольш блізкае. Да таго ж, вядома, хацелася як мага больш шырока прадставіць ачыненныя калектывы: у праграму ўключаны спектаклі ўсіх абласных тэатраў краіны. Зразумела, пры фарміраванні фестывальнай афішы ўлічваліся многія дэталі — найперш, зразумела, уласна мастацкія. Так, я даўно марыў запрасіць да нас Рязанскі тэатр лялек. Ён прывязе на фестываль спектакль "Пярэты сабака, што бяжыць краем мора" паводле аповесці Чынгіза Айтматава. Гэтая пастаноўка неаднаразова ўдзельнічала ў замежных фестывалях і адзначана шэрагам узнагарод, у тым ліку найпрэстыжнейшай расійскай тэатральнай прэміяй "Залатая маска" за працу мастака. Скарэстаўшы прыезд гэтага знанага калектыву, мы напісалі разам з яе выканаўцамі і рэжысёрам спектакль "Шэкспір у час чумы, або Трагедыя блазнаў".

дзвашь фестывальнага падзеі. Цігам трох гастрольных дзён, пачынаючы з 17 верасня, разанцы выйдзю на нашу сцэну яшчэ 11 тэатраў і пакажуць "Каштанку", "Мыйдалэра" і "Лафертаўскую макуніцу".

Што ж да ўласна фестывальнай афішы, дык Рязань — даўдэка не адны прадстаўлены ў ёй расійскі горад. У прыватнасці, чакаем Омскі тэатр лялькі, акцёра, маскі "Арлекін", які створыць святочную фестывальную атмасферу дзіцячым спектаклем "Час гуляць", прызначаным для маленькіх глядачоў ад трох гадоў. Дзіцячю тэму працягне Маскоўскі абласны тэатр лялек рускай народнай казакі "Крошачка-Хаўрошачка". Малы тэатр лялек з Санкт-Пецярбурга пакажа сваю версію "Злачынства і пакарэння" паводле рамана Даўстаўскага. Арэнбургскі тэатр лялек прывязе "Саламею", тэатр "Карабаска" з Пярмі — спектакль "Шэкспір у час чумы, або Трагедыя блазнаў".

Як бачыце, Расія прадстаўлена як сталічным, так і рэгіянальнымі калектывамі, а таксама вельмі разнамайтай тэ-

Магілёўскі тэатр лялек. "Волат-эгаіст"

матыкай, разлічанай на розныя ўзроставыя катэгорыі. Не менш цікава выглядае і беларуская частка праграмы. Гэта некалькі казак: "Ох і залатая табакерка" тэатра "Лялька" з Віцебска, з Гомеля — "Шаша ў левым чаравіку", з Магілёва — "Волат-эгаіст". Мінскі абласны тэатр лялек "Ватлейка" з Маладзечна прапануе глядачам "Шлях да Бэтлему".

Тэма Вялікай Айчыннай будзе прадстаўлена спектаклем "Сот-

нікаў", што быў пастаўлены ў Брэсце слаўным расійскім рэжысёрам Русланам Кудашовым паводле аднайменнай аповесці Васіля Быкава.

Алег Жугда сціпла абмянае гродзенскія спектаклі. А між тым гаспадары пакажуць на фестываль адроздзвы свае творчыя працы. Спачатку планавалася толькі "Русалачка" паводле Г.Х. Андрэяна ў пастаноўцы Валерыя Каршына, разлічаная на падлеткаў ад

12 гадоў. А потым высветлілася, што не зможна прыехаць Беларускі дзяржаўны тэатр лялек са спектаклем "Інтэрв'ю з вядзьмаркамі", і ў праграму далася наядаўня гродзенская прэм'ера "Старавецкіх пампешчакаў" паводле Мікалая Гогаля ў прачытанні А. Жугды. Так што, мяркуючы па афішы, фестываль абячае атрымацца аметным.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Партытура "Юбілейная"

Беларуская дзяржаўная філармонія адкрыла 85-ы сезон — ледзь не скрозь юбілейны, мяркуючы па збегу важных дат і падзеі.

Па тралышні, на адкрыццё сезона, якое адбылося 15 верасня, выступіў Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, на дзесьць гадоў старэйшы за філармонію: ён адзначвае 95-годдзе. Побач з рускай класікай была выканана буйная беларуская прэм'ера — сімфанія сюіта Галіны Гарэлавай "Душа над горадам", прысвечаная Марку Шагалу. Гэта пудоўная музыка, як дзідзіліся ўражаннямі слухачы ў сасцэтках, не толькі не "згубілася" ў атачэнні Першага фартэпійнага канцэрта П. Чайкоўскага і Трэціяй сімфоніі С. Рахманінава, але і пераўтварылася ў сваім наараўным гуначнем. Ну а мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор калектыву, народны артыст Беларусі Аляксандр Анцісімаў адзначыў адметным канцэртам сваё 75-год-

дзе акурат у дзень народзінаў — 8 кастрычніка. Да таго ж на 17 лістапада ў планзецца 20-годдзе творчай дзейнасці канцэртмайстра аркестра, заслужанай артысткай нашай краіны Юліі Стэфановіч.

Юбілейны, 55-ы сезон акрыне Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі на чале з Яўгенам Буш-павіч. 25-годдзе адзначыць Фартэпійны дует Наталлі Котавай-Громавай і Валерыя Баравікова. Юбілей адсятыку нават... у маі споўніцца 60 гадоў з першага арганнага канцэрта ў нашай філармоніі.

85-годдзе самой філармоніі прыпадае на канец кастрычніка. А 75-гадовы юбілей яе мастацкага кіраўніка Юрыя Гільзюка і 40-годдзе яго творчай дзейнасці як піяніста і педагога адбудзецца ў верасні. Асобны артанцэрт адзначыць сваё 90-гадовае юбілейнае выдучына музычнымі ўстановамі краіны: Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі і Беларускае саюза кампазітараў.

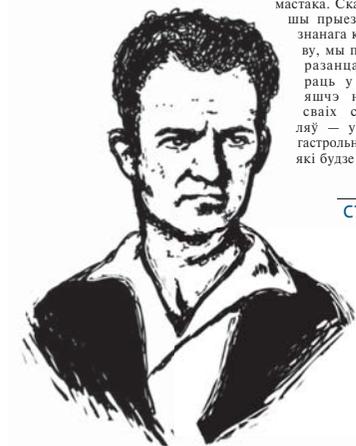
А колькі яшчэ асобных кампазітарскіх юбілеяў будзе адзначана ў канцэртах! 150-годдзе Васіля Залатарова — заснавальніка Беларускай кампазітарскай школы. 130-годдзе Рыгора Шарымы — этнографа і дырыжора, аўтара шматлікіх апрацовак народных песень, чыё імя носіць Дзяржаўная акадэмія харавая капэла, якую цяпер узначальвае Волга Янум. 110-годдзе зна-

нага сімфаніста Льва Абелі-віча, стагоддзе Генрыха Вагнера, які пасляжыха працаваў ва ўсіх жанрах, пачынаючы з опер і балетаў.

Не абмяне філармонія 140-годдзе Янкі Купалы і Яўкі Коласа, з'яднаўшы іх імяны ў канцэрце Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І. Жыновіча і Дзяржаўнага камернага хору Беларусі. Першы з названых калектываў

адзначыць і іншыя даты: 95-годдзе з дня народзінаў знакамітага расійскага кінарэжысёра Эльдара Рязанава, 80-годдзе з дня нараджэння слаўтага азербайджанскага спевачка Мусліма Магамаева. Дый без юбілеяў што ні канцэрт — свая разначакка. Прыгользье і пераканайцеся!

Надзея БУНЦЭВІЧ

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Вячаслаў Руцай 1905 — 1982 гг.

Беларускі і савецкі мастак, майстар пейзажнага жанру і нацюрморту, педагог, член Саюза мастакоў СССР.

1905 г.
Нарадзіўся 17 сакавіка ў Мінску.

1920 г.
У якасці заапісчыцы тэатра і падчас навучання на педагогічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працуе ў Мінскім гарадскім тэатры (ёнае Купалыўскі тэатр) акцёрка-стасітка і памочніца дырэктара.

1924 г.
Куды тэатр і пачынае наведваць прыватную маскоўскую студыю мастака М. Шагалова, каб паддзіць свае ўменні. У хуткім часе паступае ў Вышэйшую мастацка-тэхнічную майстэрню. Працуе два гады ўжо праэнтае некаторыя свае творы на выставках.

1941—1945 гг.
Падчас вайны афіцэр італьянскага і банкі за Радзіну. Змяшчаецца над Масквой і на Курскіх дзвях, вываляе Бранск і горады роднай Беларусі, Латвіі і Літвы. Атрымае два медалі "За абарону Масквы" і "За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг."

У дзяцінстве марыў стаць скарпінчым. Паўны час наведваў музычную школу, дзе граў на скарпінцы. Спрыяў развіццю мастацкіх здольнасцей і неўдольна час займаўца ў прыватнай мастацкай студыі Янкі Краўпера.

1923 г.
Робіць аспіцы на акадэмічнай школе і атрымлае накіраванне на навучнае акадэмічнае майстэрства ў Беларускай драматычнай студыі ў Маскве.

1930 г.
Соснае навучнае і тэатральнае на гадзіну стужку ў армію, якую адбівае ў Ленінградзе. Волны час бавіць у заласі "Рыцарка і Руская муза".

"Нацюрнорт"

Вайну скончыў у званні гвардыі майстра і на пасадзе намесніка камандзіра палка па стравой частцы. Вінукуса ў Маскву інаўднім вайне. Невядомы на гэта, у творчэсці мастака змяніў адуцінае палітнае на ваяўнічае тэматыку. Першая яго харціна, прысвечаная Вялікай Айчыннай, з тымчасам у 1952 годзе і называлася "Вайна скончылася". На пытанне аб гэтым сам мастак гаварыў:

"Я не любіў трагедыі, а таму і не маляваў на тэму вайны. Я любіў прыгожыя міраны, ствараліныя зямцы, харотна зямні і ёсць тое, што ствараліны руцкі чалавека. За гэтыя жэмцы яны асаблівыя..."

"Сям'я мастака", 1932 г.

1954—1963 гг.
Пасля вайны пераходзіць пейзажы і нацюрморты, шмат палатонаў выконвае па дзяржаўнай замове і прывіснае мастацкай тэматыцы. Асабліва месца займае педагогічнае дзейнасць. Мясце працуе ў студыі вышэйшага мастацка-тэхнічнага МДУ на Ленінскім гары. Мога яго вучыць і дзейнае мастакі пасляваенныя акадэмічныя і мастакі ў Мінску і Маскве.

"Партрэт даччыны ў белым", Трацішоўская галерэя

АЎТОГРАФ З БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

У Беларусі асоба і творчасць Вячаслава Руцай, на жаль, вядомыя мала. Адну з ягоных прац можна пабачыць у Нацыянальным мастацкім музеі. Гэта аўтапартрэт 1929 года. Вялікая колькасць яго творчых спадчыны захоўваецца ў прыватных калекцыях і музеях Расіі.

Творчэсць мастака належала да неарэалізму. Яговым палатонам уласцівыя імкннсы фарб, дакладнасьць палістыі і багацце каларыту. Сам мастак чэраў наагнечнае з творчай Венедыкціна, Швейцкага, Рокітава, Шчадрына, Шчыны, Кундзіна і Сірова. Урубляя і лічыў і сваімі настаўнікамі.

Без спрэчак і крыўд

Галоўны наш вораг — абьякаваць. Хтосьці вельмі дасведчана кажа: "У рэгіянальнай культуры няма праблем. Ёсць толькі пытанні: якія мы вырашаем! Змушаны адказаць: "У гэтых пытанніў сьвія бароды павырасталі. Калі з імі не змагацца, яны за горла могуць узяць. І не толькі могуць, але і б'юць". Хто праблем не бачыць, той, як правіла, "К" не выпісае. Па наезджанай каліяне коціцца. А шкада.

Вазьму на сябе адказнасць нагадаць, што любая газета важкая сваёй публіцыстыкай — зольнасцю аналізаваць сітуацыю, разам са спрактыкаванымі экспертамі вызначаць вузкія месцы культурнага шчыравання, прыцягваюць грамаду да пошуку аптымальных раэняў. Падаецца, мы вельмі стараемся, каб так яно і было.

КАБ ТРЫБУНА НЕ ПУСТАВАЛА

Грунтоўныя крытычныя артыкулы збіраюць вакол трыбуны "К" ападумцаў. Яны (артыкулы) не павінны становіцца прычынай неабгрунтаваных спрэчак і незразумелых крыўд. Прынамсі, так павіна быць. Аргументны кішталту "вы пра нас неспасілі, таму мы вас не выпішам" вельмі падобныя на дзіцячы капрыз, калі замест абцяганага сядлодкага падсунулі дзіяніні нечаканае салёнае.

Ші варта тут забывацца і на тое, што "К" — рулар Міністэрства культуры. Так што трыбуна наша пуставаць ніяк не можа.

А цяпер — вельмі тэксавана пра тую самую "барадатыя" пытанні.

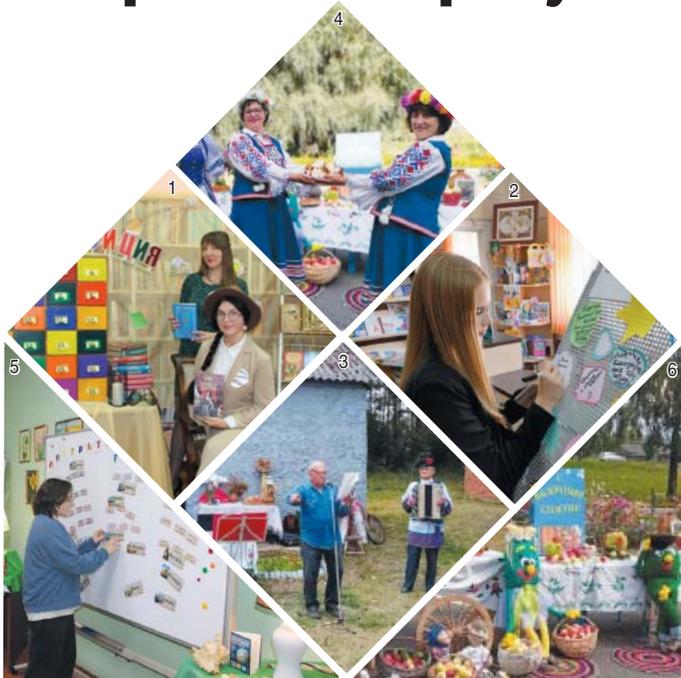
КЛУБЫ

Паколькі акрамя аграгарадкаў засталіся ў нас пакуль і шаравыя вёскі, ды гаворка зараз пра іх клубныя установы. Ці ў многім засталася пытанне апыльненне? А, даручце, прыбральні на вуліцах — норма ші выключэнне? Як на мін, дык не пытанне тут трэба вырашаць, а праблему выкараняць.

Ці звычайная вёска, так альбо інакш, павіна стаць ахвярай каровай апыльчэння?

БІБЛІЯТЭКІ

Праблему бібліятэк цяжка аддзяліць ад клубных. Да агучаных вышэй варта дадаць слабее

камп'ютарнае забеспячэнне, не нарта вядлікую кратэўтанасць мерапрыемстваў. У дачыненні да кратэўта прыядуць вось які прыклад. Некалькі разоў быў сведкам прыездзе ў раённая цэнтры шчырка-шапіто. Міркуючы пра чэргах у касу і па апальдэсментах і раласных воклічах увачары, падзея была падобная да выбуху крамы наагодных феерверкаў. Гатэксма ажыскара, святчона, казачна.

Штосьці падобнае хадзіць праз нас павінны выдаваць і нашы клубнікі з бібліятэкарамі. Прайшоў час сумных запяленых дзён. Прайшоў час увядзюмлі, што прафесія работніка культуры — адна з няпростаў, бо і кемліваці вымагае, эрудыцыі.

МУЗЕЙ

Мясцовыя насельніцтва ў свае раённая музеі, які правіла, не хадзіць. Выключэнні ёсць, але іх нішмат. Спадэў толькі на музейная заняткі школьнікаў і супраць з турэстычнымі агенствамі. Але практыка пераконае: дзе з'яўляецца абавязалюка, там знікаюць непасрэдна выключэнні і творчасць.

А план па аказанні платных музейных паслуг выдвоўвацца за кошт наладжвання камерцыйнага выстаў. Таму час ад часу ў экспазіцыях з'яўляюцца рыбы пірані ці ваксвоўя фішкі нубыта ад малым Цюсо. Неаднаразова быў таму на адпавядсментах і раласных воклічах увачары, падзея была падобная да выбуху крамы наагодных феерверкаў. Гатэксма ажыскара, святчона, казачна.

Раённым музеем патрэбны хоць нейкі транспарт. Каб ладзіць выязныя выставы на мясцовым краязнаўчым матэрыяле. Інакш пра якое выхаванне патрыятызму можа ісці гаворка!

КАДРЫ

Буду лічыць гэтае пытанне вырашаным, калі ў мэтавілі для вучобы ва Універсітэце культуры пойдуць прадстаўнікі ўчарашніх выпускнікоў сярэдняй школы. А платнікі першым месцам праца абірць не сталічныя забавляльныя структуры, а клубы і бібліятэкі аграгарадкаў. Па малым цвёрдым перакананню, тут павінны працаваць спецыялісты з вышэйшай адукацыяй. У адваротным выпадку атпыматызма пракаўтне аграгарадка.

ЛІМОНА НЕ ХОЧАЦЕ?

За памылковы адказы ў Наваградскай раёнай бібліятэцы. Гаворка пра адну з конкурсных праграм, падрыхтаваных да бібліярэшкаў. Вось што піша далей пра сваё прафесійнае свята загалдны аддзела аблдукацыі і

кі падрыхтавалі для юных чытачоў "Маладзёжную тэрыторыю". Тут можна прагуляцца па алеі "Песняры зямлі беларускай", прысвечанай 140-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы ды Якуба Коласа. Дзеінічала і Фрэд-акцыя для даўжэнкаў "Нам кнігу, табе — прыя". А кнігаманы разважалі пра тое, якой, на іх погляд, павіна быць бібліятэка сёння і заўтра. Можна было прызнацца ў любові да бібліятэкара, які надабаецца.

А ў Слонімскай раёнай бібліятэцы імя Язуба Коласа прайшоў бібліярэфон "Бібліятэка — сэрца горада". Аб лёсе кнігі і бібліятэжкі на Слонімішчыне XVIII—XX стагоддзў паведамілі краязнаўца, гісторык, журналіст і пісьменнік Сяргей Чыгрын. Напісала пра падзею Юлія Васілеўская — бібліятэжкар аддзела бібліятэчнага маркетунгу.

ЗАПРАСІЛІ НА ТАНЕЦ ВЁСКУ

"Работнікі фізіяла Макаранскага сельскага Дома культуры, — піша загалдны металдчынага аддзела цэнтралізаванай клубнай сістэмы Выхаўскага раёна Святлана Саламеўіч, — наладзілі свайго вёска Мокрае. Выступілі левішя калядніцкай артысты саваёй установай і мясцовай дзіцячай школы мастацтваў. Аналітычнае мерапрыемства абдысало і ў вёсцы Дунаў. Тут выступілі не толькі мясцовыя таленты, але і вачамны гурт з Выхава "Свалюкі".

А загалдны Чарнушка вясковата клуба са Шклоўскага раёна Людміла Макеева напісала пра свята аграгарадка Чарнуруча. Шанавалі ў той дзень доўгажыўцоў, юбіляраў, самых юных жыхароў. А мясцовыя самадзейныя артысты спявалі і танцавалі ў гонар свайго вёска.

З КОПЫСІ З УЗНАГОРАДАМІ

Вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога металдчынага цэнтры Крысціна Башарымава распавядае: "У Копысі Арыанскага раёна абдысало міжароднае пленэр народнага дэкаратыва-прыкладнага мастацтва, у якім бралі ўдзел больш за 20 прадстаўнікоў Беларусі і Расіі. У намінацыі "Левішя вочар дэкаратываў глінянай пластыкі" друге месца заняла кераміст з Хоміскага Ірына Рагоўская, трыве месца — ганчар з Бабруйска Юрыя Бойба; у намінацыі "Левішя хатняа калекцыя ганчарных вырабаў" другім месцам унараваны Александр Ароў з Бабруйска".

Пішыце і падпісвайцеся! Сустрэнемся праз тудзень. Яўген РАПН

Дваўсотгадовы дуб па дарозе на маёнтак

Як з'явілася гэтая гісторыя? Пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС шмат жыхароў Слаўгарадскага раёна раз'ехаліся па вёсцы. Але час ад часу завітаюць на бацькаўшчыну.

УПАМ'ЯНУЎ ТЫХ ТАПОЛЯЎ

Да прыкладу, згдала Раіса Міхайлаўна пра тое, што расказвала ёй бабуля Агаф'я Балаева, якая ўсё жыццё пражыла ў вёсцы і нават панюў тудзішых вёдала, бо нарадзілася аж ў 1855 годзе.

У вёсцы Бязуевічы да развалюшчых двухпалювоў маёнтка. Не захаваліся, на жаль. Спалілі яго вясковцы, акрыленыя развалюшчым свабодай. Быў маёнтак драўляны, стаў на цагляным падмурку. Вакол будынка з аднаго боку знаходзіўся сад, які закамунваўся сажалкай. З другога боку маёнтка ўпрыгожваў старацэвіцкі парк, у якім вельмі падабаўся адпачываць паненкам. Раслі тут ліпа, клён, граб, ясень, туполя. Рознакаляровыя кусты бэзы нартавалі паветра вясновай вадарам, на хатняа разносіў ветрык па ўсёй вёсцы.

Дзесяці побач быў панскі маёнтак

Калі ручнікі, як крылы

Пётр Кудравеў — знаўца гармонікаў

Творчы патэнцыял Бялініцкага раёна прэзентавалі дзямі ў Магілёўскім металдчынным цэнтры народнай творчасці.

Як і заўжды, усё прайшло маштабна. Народная калектыва цэнтралізаванай клубнай сістэмы Бялініцкага раёна — вачамны ансамблі "Бялініца" і "Славяне" — спявалі, а гандлярны гандляваць: раённая спяхавішэка таварства — хлебавудчымі вырабамамі на любы смак, а СВК "Калгас "Радзіма" — на любы густ жылакмакі ды грушамі. Развагалі вочь ад страў нацыянальнай кухні.

Гартаючы старонкі даўніх падзей

Раіса Міхайлаўна ўдзельнічала, нібы ішоў алуца думамны пах бэзавай кветены. Уагалада невядомыя кусты з лісьцем як бы рэзаным і кветкамі белага колеру. У вёсцы мясцовыя жыхары гэтую дзіўную расліну празвалі "кашкі". Успомніліся ёй і таполі, якія былі вельмі вадлікі. У старадаўнія спякотныя дні дрэвы назіралі за паненкамі, якія прагуляваліся ў доўгіх прыгожых сукенках, хавуючыся пад парасонамі. Але ўспаміны аб мінувшым зніклі разам з дрэвамі, якія зрэзалі для распадарных спраў. Шкада прыгажосці!

ЗАСТАЛІСЯ МОГІЛКІ

А вось панскія тайны выкарыстоўваліся і пасля развалюшчых. У іх гадаваўся калгасны статус.

У дзіцячых гадах Раіса Міхайлаўна разам з мамі хадзіла ў мясцовы лес па грыбы і ягады. Часяком дзіўлілася таму, што за гэтым зрэдку сустракаліся раскіданыя на невядлікай адлегласці калодзежы "жоравы". Маші Аляксандра Дзенісенка (Балаева) (1922 г.н.) расказала, што да найнаў мясцовыя знаходзілася шмат кутароў, таму калодзежы і засталіся.

Вайна — страшныя слова. Не абшыла бда і Бязуевічы. Падчас нямецка-францускага наступлення салаты Чырвонай арміі жорстка супраціўляліся. Амаль усе агнілі. Чыр-

вонаармейцамі ўсё поле было засяланае. Гітлеравцы прайшлі ў вёсцы, павыганалі ўсіх з хат. Частка жыхароў разбеглася, куды толькі было магчыма. Бабуля Агаф'я з дзеткамі хаваліся на лузе за рэчкай. Францы знайшлі яе і казалі: "Матка, ідзі пахавай сваіх салдат". На посліпках зносілі забітых салдацікаў на вясковыя могілкі. У 1941 годзе больш за 700 чалавек пахавалі.

Узгадвае Раіса Міхайлаўна: калі вучылася яшчэ ў старой, драўлянай школе, то ўсім класам хадзілі даглядаць салдацікаў пахаваных. Новую двухпалювоўную школу пабудавалі з цэглы. Пачала працаваць яна ў 1968 годзе.

ЯШЧЭ АДЗІН ЖЫХАР

У сёлетнім лютым атрымала канверт з архіўнымі паперамаі, якія старанна збіраў аб сваёй

Вера СТАСЕНКА Слаўгарад

Вясковыя пахаванні

Сакральныя камяні непадалек ад вёскі

Працавалі тэматычныя падворкі. Гармонікі з калектыву Пятра Кудравіча з вёскі Аленішкіны былі прадстаўленыя на падворку Аляшковіцкага сельскага клуба "Гулія і слявая, гармонік любіма". Падворак Тэхнінскага сельскага Дома культуры "Жывая крніца Тэхнінскага бароз" частаваў гэсцей беларускімі напоямаі. А вось на падворку Ланькоўскага сельскага цэнтры культуры і вольнага часу быў прадстаўлены праект "Льняныя крылы-ручнікі".

"У гэтым годзе мы ўпершыню рашылі правесці ў сябе на сядле фестываль народнай творчасці "Льняныя крылы-ручнікі".

На фэсце арганізавалі падворкі ручнікоў нашага раёна, дзе былі прадстаўлены самыя старыя вырабы, якім за 70, 80 гадоў. І нават за 100 гадоў... Такі нам падарвала наша жыхарка Ташына Таланова, — распавядае Ірына Емелявіча, загалдчы Ланькоўскага сельскага цэнтры культуры і вольнага часу.

А неўзабаве ў Магілёўскі абласны металдчынным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы са сваёй творчай спраравалданай завітае Глускі раён.

Крысціна БАШАРЫМАВА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога металдчыннага цэнтры

Мінулае, якое натхняе сёння

“Вартанне”

Нягледзячы на доўгі час у жыццё, крупкі мастак Сяргей Варламаў заставаўся ўдасканаленнем. І справа не толькі ў тэхніцы мазаці пабудове кампазіцыі.

У яго любімым жанры — гістарычным жыццё — справа крыецца ў дробязях: праба правільна адлюстраваць вадзяныя мундзіры далёкага мінулага, дакладна намаляваць твары рэальных пратэстаў, дакладна перадаць месца падзей. Сяргей Мікітавіч прызнаецца, што на працягу годаў, збор матэрыялаў і само стварэнне палатна могуць выдаткоўвацца месяцы і нават гады. Напрыклад, апошняя карціна “Парнаа. Адступленне. Януш Радзівіл” — гэта мастак прэзентаваў на прызванні Дня народнага адзінства ў крупкім краязнаўчым музеі, увасабляе паўгоду.

— Сюжэт карціны распавядае аб так званай “невядомай вайне” 1654—1667 гадоў, — тлумачыць мастак. — Тут вялікі гетман літоўскі Януш Радзівіл намаляваў конна на пірамідным плане палатна, пасля паражэння пад Шапеляўчамі. Разам з пакавамі на розных жупанках адыходзяць і рэкруты, і ўзброеныя шляхта.

Выстаўляюцца ў крупкім краязнаўчым музеі стала добрай традыцыя. Мы з сябрам Аляксандрам Міхеевым стварылі яго, распісалі дыярам унутры. Апошні работы прыйшлі сярбы, калей та праца і збіраць з майстэрняю круціцца. У красніцкім і таксама выстаўляўся ў галерэі “Праменаў” Барысэўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі, і за шматгадова супрацоўніцтва хачу выказаць падзяку яе кіраўніку Тацішце Кірвалю. А летась мая экспазіцыя была ў Оршы, і таксама не ў першы раз.

— Акуль узялася цікаваць да гістарычных сюжэтаў?

— Мая малодшая прыйшлася на 90-я гады. У той складаны час сталі акрывацца пласты айтчынай гісторыі, заручэння вядзлі да гэтага. Тады я з асаблівым захапленнем вынаходзіў для сябе раней невядоме. Хаця мяне заўсёды цікавіла гісторыя, і не толькі беларуская. У прыватнасці, вайна 1812 года, якой была прысвечана мая першая карціна. І сёння не магу паверыць у тое, як яна атрымалася. Калі паклікаў агульнавядомы паглядзець на вынік, яны далі самую высокую ацэнку. Першы поспех натхніў на далейшую творчасць.

— А як жыццё прайшло ў вама жыццё?

— У школе малюваў алоўкам. Мой настаўнік, мусіць, бачыў у мяне здольнасці, асабліва паправавальна ставіўся да азнакі гэтых работ. А пісаць алоўкам пачаў падчас вучобы ў Калінінградскай тэхнічнай інстытуце рыбнай прамысловасці і гаспадаркі. Чамаўсці захацелася выявіць сябе менавіта там. Пісаў у тым ліку карціны на марскую тэматыку, пад натхненнем ад Балтыйскага мора. У інстытуце вывучаў чарчэнне, якое пятер вельмі дапамагалі ў стварэнні палотнаў. Але, як казалі выкладчыкі, мяне заўсёды пацярпелі быў рамак. Я атрымаў дыплом інжынера-судамеханіка, але працаваў па агульнаадукацыйнаму адрасу. А сёлетка мя адзначалі юбілей работы брата. На свяце, пры поўным зборы сяброў і прыватнае партрэтаў нашых быццёў. Усе былі вельмі рачуныя. А пару дыяў галоўнага тэма я напісаў абразі Мікалая Цудотворца для крупкай царквы імя гэтага святага па

суб’ект. Так з палатнам “Узіяе Варшавы Суваравым”, дзе мяне уражала мававядомая гісторыя канца існавання Рэчы Паспалітай. Так і з карцінай “Развітанне”, на якой афіцёр царскай арміі разлівае на пероне са сваёй каханай.

— Калі я пачынаю рэалізоўваць ідэю, то дакладна абраў інфармацыю з усіх даступных крыніц, усебакова знаёмлюся з эпохай, па магчымасці выязджаю на месцы, якія могуць дапамагчы ў стварэнні антуражу, фатаграфую іх. Гісторыкі і іншыя адукаваныя людзі кажуць, што я ёмка адлюстравваю момант. Сюжэты карцін не адпачаюць мяне, пакуль я іх не завяршу. У канцы работы шкада расставіцца з той эпохай, яе людзьмі. Але вельмі радуся, калі карціны знаходзяць водук у глядака.

— Ці шмат наогул часу надаеце творчасці?

— На жаль, не так шмат, як хацелася б. Я працую інжынерам-тэхнолагам на кампрэсарнай станцыі на транзіце газу. Але, калі б удавалася зарабіць на жыццё стварэннем карцін, быццё, наўрадчы, самым цікавым чалавекам у свеце. Мне не складана пісаць і партрэты, і пейзажы, і вольныя сюжэты. Бывала, прапашу на заказ. Нека я напісаў для чалавека партрэт яго жонкі-набожыцы па фатаграфіі. Калі паказаў работу аднаму з людзей, якіх трэба паціраць, таму я адзначалі юбілей работы брата. На свяце, пры поўным зборы сяброў і прыватнае партрэтаў нашых быццёў. Усе былі вельмі рачуныя. А пару дыяў галоўнага тэма я напісаў абразі Мікалая Цудотворца для крупкай царквы імя гэтага святага па

просьбе прыхаджан. Гэта таксама грэе душу.

— Стварэнне палотнаў не магу называць хобі. Гэта мая жыццё.

— Як лічыце, сёння мастакі дастаткова увага надаюць гістарычным сюжэтам?

— Я бачу, што ўвага засяроджана на нашай перамозе ў Вялікай Айчыннай вайне. Мне гэтая тэма таксама хвалюе, ёсць работы, прысвечаныя такім трагічным і гераічным падзеям. Напрыклад, “Узята вышыня”; “Палі бою”... Думаю, што нашы сучаснікі могуць чэрпаць натхненне з мінулага для сённяшняга дня. Але шчыра я ніколі вадама адказаў выкладчыкам гісторыі ў школах. Калі ў дзіцяці пасля ўрока застанецца яркае ўражанне і яно хочацца глыбей паішчыцца досведам мінулага, гэта будзе поспехам настаўніка.

— Без сумневу, гісторыя звязвае народ у адно ядро. Забываюцца пра веліч сваёй зямлі, яе героі, лёгка адмовіцца ад каранёў дзеці сумнеўнага шчасця. У мяне ёсць знаёмыя ў Еўропе, якія запрашаюць у госці. Але я не змагу быць роўнага лесу, рэчкі, вуліц знаёмага з дзіцяства горада.

— Тое, што мая новая карціна стваралася ў Год гістарычнай памяці, а яе прэзентацыя прыпала на Дзень народнага адзінства, сімвалічна. Наша мінулае зручковае народ. Ёсць індэкстар адзінаццаці гадоў — трэба паціраць іх, таму я адзначалі юбілей работы брата. На свяце, пры поўным зборы сяброў і прыватнае партрэтаў нашых быццёў. Усе былі вельмі рачуныя. А пару дыяў галоўнага тэма я напісаў абразі Мікалая Цудотворца для крупкай царквы імя гэтага святага па

Павел САЛАУЕЎ

Каменны фатэльчык і памятныя камяні Дамініка Манюшка ў Алесіне

Асветнік і гуманіст з роду Манюшкаў

Гэта імя не раз трапіла на старонкі “Культуры” ў кантэксце размовы пра яго пляменніка — вядомага кампазітара Станіслава Манюшка. А сёння настая час распавесці пра Дамініка Манюшка, чалавека-легенду, які дзеля шчасця сваіх падданых наважыўся на незвычайны і адчайны крок — вызваліў сялян ад прыгноў і заняўся іх асветай. І гэта на самым пачатку XIX стагоддзя.

Той самы фальварак Пацічола

З РОДУ МАНЮШКАЎ ГЕРБА “КРЫЎДА”

Род Манюшкаў адносіцца да аднаго з самых старах беларускіх. Першыя звесткі паходзяць з XV стагоддзя, калі іх паслугі спатрэбіліся Вялікаму Княству Літоўскаму пры кананізіцы Паліашына. Пазней, калі ў 1569 годзе Паліашына па ўмовах Люблінскай уніі адышло Польшчы, паміж Манюшкамі “выклікаўсімі” і “польскімі” праявіла дзяржаўная межа. Манюшкі, які жылі ў ВКЛ, заралася, дасягалі немалых кар’ерных вышынь. Таму ў сярэдзіне XVIII стагоддзя паліашынік Станіслаў Манюшка (дзед кампазітара і бацька Дамініка), які меў усе маёмасці “запачынік з дзённікам”, апраўляўся ў пошуках лепшай долі на гістарычным радзіму — зямлі сённяшняй Беларусі. І гэтыя спадзевы спраўдзіліся. Памёр былі вайсковы судзя Манюшка ў 1807 годзе, пакінуўшы дзяццку сваіх дзяцей мільён злотых капіталу і шмат розных маёмкаў.

НАРАДЖЭННЕ ЛЕГЕНДЫ

Станіслаў Манюшка (дзед кампазітара) быў чалавекам ґрунтоўным, таму зафіксаваў для гісторыі дакладны час нараджэння сваіх дзяцей. Герой нашай публікацыі прыйшоў на свет у Смілавічах 5 жніўня 1788 года ў 11:30. Ахрысціў яго ў жніўні трыма імёнамі — Дамінік, Пётр, Каятан. Яго хростам стая знакаміты мянінін Станіслаў Багушэвіч-Мінькоўскі, палецнік Талшувска Рэйтана і Саваўля Кашчэка на Сойма 1773—1775 гадоў (гл. “К” № 26, 2014). Вучыўся Дамінік, як і браты, у Віленскім універсітэце, які скончыў са ступенню доктара права. Пачаў вучыцца ўступіў у гаварытва Штурбуваў, у коке ўваходзіў найлепшай прадаўцы студэнцтва-тэма. Таварыства мела свой друкаваны орган “Вулчынныя навны”, у якім востра і з гумарам асуджалі “абожкімі мінушчыны” (адным з найабоўнейшых лідэраў прыгноў). Біёграф Манюшкі зазначае, што Дамінік, куды ён пасля вайны 1812 года ні закідаў лёс, цікавіўся справай адукацыі. Аглядаў навуальныя ўстановы, дасле-

даваў арганізацыю адукацыі і выхавання ў Нямеччыне і Францыі яго прымушала дзяліцца мары заіцца справай асветы на радзіме.

ЗАКЛАДАННЕ ПЕРШАГА КАМЕНЯ

Эксперыменты па вызваленні сялян на землях былога ВКЛ былі, але ігнаваліся яны, як правіла, надоты. Увогуле сама думка аб тым, што прыгноўны можна вызваліць і заняцца іх асветай, значнай часткай тагачаснага грамадства лічылася вар’яцтвам. Напрыклад, калі Талшув Рэйтан (пляменнік гаданага вышэй Талшувска Манюшка паспрабаваў стаць на гэты шлях, сваё абвясціў яго вар’ятам і асудзіў ад кіравання маёмкамі. Прыклад і пасля афіцыйнай асветы прыгноў у 1861 годзе такія заходы ўспрамалялі неадназначна. Напрыклад, калі Альгера Абухонч, палецнік Талшувска Рэйтана і Саваўля Кашчэка на Сойма 1773—1775 гадоў (гл. “К” № 26, 2014). Вучыўся Дамінік, як і браты, у Віленскім універсітэце, які скончыў са ступенню доктара права. Пачаў вучыцца ўступіў у гаварытва Штурбуваў, у коке ўваходзіў найлепшай прадаўцы студэнцтва-тэма. Таварыства мела свой друкаваны орган “Вулчынныя навны”, у якім востра і з гумарам асуджалі “абожкімі мінушчыны” (адным з найабоўнейшых лідэраў прыгноў). Біёграф Манюшкі зазначае, што Дамінік, куды ён пасля вайны 1812 года ні закідаў лёс, цікавіўся справай адукацыі. Аглядаў навуальныя ўстановы, дасле-

ПАЦІЧОЛА І РАДКОЎШЫНА

Першай справай, нягледзячы на буржактане сваякоў і ваколіннай шляхты, учаранні франтальні адстаўны маёр Дамінік Манюшка вызваліў ад пры-

Фрагмент радаводнага дрэва Манюшкаў

Той самы фальварак Пацічола

гноу сваіх падданых. Кожная сям’я атрымала новы добры дом, тры валокі зямлі, дзялянку лесу і дуг. Наступным яго крокам стала заснаванне ў фальварку Пацічола (на ўсход ад Алесіна) адчайны крок — вызваліў сялян ад прыгноў і заняўся іх асветай. І гэта на самым пачатку XIX стагоддзя.

УШАНАВАННЕ ПАМ’ЯЦІ

Бацька кампазітара Чэслаў Манюшка пры жыцці брата Дамініка вельмі цікава ставіўся да яго справы жыцця (іншыя браты падтрымлівалі). Але пасля афіцыйнай асветы прыгноў Чэслаў, нібы спрабуючы прадузіць вымаральні, даваў вільныя камяні ў выражэннім на іх тэкстам са згадкай заснаваных школ і словам ўдзячнасці падданых (гл. “К” № 7, 2020). Што да тычыцца “друкаванага слова”, то першыя згадкі пра чына Дамініка з’явіліся яшчэ пры яго жыцці (“Петербургскі гаспадарчы машыны. Улетку дзеці маглі замацоўваць атрыманыя веды практычна — на ўласным або школьным падворках. Заразuela, іх дзяды мелі сваю спрадчвеную “прадуку жыцця” і не збіраліся мяняцца па волі дабрадзея. Але іх унуку, які прайшлі праз школу Манюшкі, былі ўжо іншымі людзьмі: разумнымі і высокамаральнымі, чым выгляда адрозніваліся ад забяты і цёмных сялян іншых гаспадароў.

РЭХА І НАСТУПСТВЫ

Такі неарэгаліны чын атрымаў шырокі рэзонас. На месцы Дамінік праслужыў “пабуўленым глуду чалавекам, які вядзе дзівны пад жыццё” (так зазнавала палішыя, якая негалосна сачыла за Манюшкам). Але візатары вучылішчца Мінскай губерні і чыноўнікі Віленскай навуальнай акадэміі шмат год давалі Манюшкаму спатрэбіцца асабіста маёмкамі, вытрымка і ўлада.

Першай справай, нягледзячы на буржактане сваякоў і ваколіннай шляхты, учаранні франтальні адстаўны маёр Дамінік Манюшка вызваліў ад пры-

Радкоўшчыне блізу бацькоў кампазітара; помнік захавася.

Скончылася гісторыя школы закрыццём у 1838 годзе. Акалічнаці той справы так і застаюцца невядомымі. Магчыма, да таго спрычыніліся надбараўчыцкія, якія ўзбуталі супраць Манюшкі сялян, і таму ён вымушаны быў пераехаць у Мінск. А можа, былі і іншыя прычыны. Пансіянат для дзяццат прытрымаўся да 1853 года дзяццуючы апеца Ігната, брат Дамініка. Як сведчыць знойдзеная намі метрыка, Дамінік Манюшка памёр ад халеры 26 кастрычніка 1848 года (61 год) і быў пахаваны на Залатоўскай могілках “праў ксяндза Сабалеўскага”. Чэслаў Манюшка ў сваіх успамінах прывёў іншую дату смерці брата — 8 гаўдзін раніш 25 кастрычніка. Ад магілы сёння не застаўся і следу. Калі ў савецкі час “у нуль” занулі Залатоўскае могілкі, нікому і ў галосе не прыйшло фіксаваць месца магілы гуманіста, таму яно вядомае толькі прабыліна (са ксяцідам злева, дзе магілы памёрлых ад халеры).

УШАНАВАННЕ ПАМ’ЯЦІ

Бацька кампазітара Чэслаў Манюшка пры жыцці брата Дамініка вельмі цікава ставіўся да яго справы жыцця (іншыя браты падтрымлівалі). Але пасля афіцыйнай асветы прыгноў Чэслаў, нібы спрабуючы прадузіць вымаральні, даваў вільныя камяні ў выражэннім на іх тэкстам са згадкай заснаваных школ і словам ўдзячнасці падданых (гл. “К” № 7, 2020). Што да тычыцца “друкаванага слова”, то першыя згадкі пра чына Дамініка з’явіліся яшчэ пры яго жыцці (“Петербургскі гаспадарчы машыны. Улетку дзеці маглі замацоўваць атрыманыя веды практычна — на ўласным або школьным падворках. Заразuela, іх дзяды мелі сваю спрадчвеную “прадуку жыцця” і не збіраліся мяняцца па волі дабрадзея. Але іх унуку, які прайшлі праз школу Манюшкі, былі ўжо іншымі людзьмі: разумнымі і высокамаральнымі, чым выгляда адрозніваліся ад забяты і цёмных сялян іншых гаспадароў.

Між тым у 2023-м спольніцца 235 гадоў з дня нараджэння Дамініка Манюшкі і 175 з даты смерці. Чым не нагода зрабіць першы крок наастрчар адпаленнаго пачатку пра гэтага годнага чалавека?

Пра гэта, можна аживіць тэма ж манюшкаўскія мясціны (Радкоўшчына — Алесіна — Шыпяны — Пацічола) інфармацыйнымі стэндамі. Выспраўна, ідэа пасправады б і развіццё гістарычнага турызму, і захаванне культурнай спадчыны.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

“Шчаслівы, што пяю цябе, радзіма...”

Пад такой назвай у Мядзельскім цэнтры культуры прайшла Рэспубліканская навука-практычная канферэнцыя, прымеркаваная да 110-га юбілею народнага паэта БССР Максіма Танка і да Дня народнага адзінства. Мэтай канферэнцыі, якую адыёўсціні і сумесна Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Мядзельскі райвыканкам, было выяўленне новых, раней невядомых старонак жыцця, грамадскай, дзяржаўнай і творчай дзейнасці М. Танка, асэнсаванне філасофска-эстэтычных і дэзіна-мастацкіх амінаў яго літаратурнай спадчыны з пазіцыі, якія адкрываюцца на этапе найноўшай гісторыі Беларусі.

Удзельнікаў вітала прамовамі дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Саверчанка і намеснік старэйшай Мядзельскага райвыканкама Вольга Багусэвіч. З мастацкім прывітаннем выступіў народны клуб амадаруў пэсені Г. Мядзель “Верасен”. Непасрэдна работа канферэнцыі праходзіла ў мядзельскай гімназіі. Іван Саверчанка выступіў з дакладам аб ролі М. Танка ў працэсе айтчынага гісторыка-літаратурнага развіцця і нацяна-нальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі. Дырэктар Мядзельскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Максіма Танка Тацішча Нырцова падтрымвала ґрунтоўнае навукавое павадзненне аб мемералызацыі легендарнай асобы на

радзіме паэта — Мядзельшчыне. Вядомы даследчык творчасці М. Танка, кандыдат філалагічных навук, дацэнт Анастоль Верабей прасачыў роллю польскай літаратуры ў жыццёвым і творчым дэсе пэснiera Нарачы. Доктар філалагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуразнаўства Святлана Калыда распавяла аб гісторыі падрыхтоўкі і шматлікіх складанасцях выдання збору твораў Максіма Танка ў 13 тамах, абу-моўленых пошукамі і выяўленнем вершаў паэта і матэрыялаў, звязаных з яго жыццём, у дзяржаўных і прыватных архівах. Леанід Дранько-Майсюк, самабытны паэт, перакладчык і таленавіты даследчык спадчыны Максіма Танка, раскрасыў акалічнаці лёсу маладога Яўгена Скурко пачаць яго ўдзелу ў развоўчэння саміх аліпоўлі ў Заходняй Беларусі. Пра свае адносіны да асобы і творчасці народнага паэта БССР, вучоў ў класіка беларускага свабоднага верша распавяла дэларэў Навынаўскай літаратурнай прамы і намікала “Ліубі” паэтэска Вольга Нікіцічэна. Навуковы супрацоўнік аддзела ўдэмаасвецэўчэй літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Тацішча Барысчук паспрабаваў выявіць галоўныя аспекты філасофскай жыцця і творчасці Максіма Танка павадле яго дзённікаў 1986—1995 г. Паэт, перакладчык, галоўны рэдактар выдвецтва “Мастацкая літаратура” і часопіса “Польмя” Віктар Шніпн акрэсліў веці 18-гадовай

прашы Максіма Танка ў названым часопісе. Мадэратар навукаво-практычнай канферэнцыі, загаліч аддзела ўдэмаасвецэўчэй літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Мікола Мікуліч прамаўляў ґрунтоўны і ў той жа час кранальны, заснаваны на фактах сустрэч і гутарак з народным паэтам, яго блізкамі і роднымі даклад “Максім Танк як грамадска-культурны феномен”. Цікавым і пазнавальным асабістым ўражаннім ад стасунаў з Максімам Танкам, з яго шматлікай сям’ёй падзілялася сваячка Максіма Танка Ганна Кузюковіч, чыя бабця была роднай сястрой жонкі паэта Любоўі Андрэўскай.

Пасля выступленняў удзельнікі канферэнцыі рушылі на экскурсію ў Мядзельскі музей народнай славы, дзе заўважыцца шмат арыгінальных матэрыялаў, звязаных з жыццём і творчасцю Максіма Танка; на лепшыя паэта ў шкорунам беларускага свабоднага верша распавяла дэларэў Навынаўскай літаратурнай прамы і намікала “Ліубі” паэтэска Вольга Нікіцічэна. Навуковы супрацоўнік аддзела ўдэмаасвецэўчэй літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Тацішча Барысчук паспрабаваў выявіць галоўныя аспекты філасофскай жыцця і творчасці Максіма Танка павадле яго дзённікаў 1986—1995 г. Паэт, перакладчык, галоўны рэдактар выдвецтва “Мастацкая літаратура” і часопіса “Польмя” Віктар Шніпн акрэсліў веці 18-гадовай

Марына ВАРАБЕЙ, навуковы супрацоўнік сектара гісторыі беларускай літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава "Палітра Памяці". Да 30 верасня.
- Юбілейная выстава "Чароўны Мінск", прысвечаная 125-годдзю з дня нараджэння выдатнага Беларускага графіка, майстра лінаграфіі Анатоля Мікалаевіча Тычыны. Да 17 кастрычніка.
- Выстава "Невядома аб вядомым. Пра што кажучь кветкі". У экспазіцыі будуць прадстаўлены творы з фондаў музея, а таксама з карпаратыўнай калекцыі ААТ "Белгазпрамбанк". Да 13 лістапада.
- Выстава да 135-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала. Да 4 лістапада.

Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24

- Выставачны праект "Жаночы Род". Да 1 кастрычніка.

УНП 100377771

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIR"

г.л. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 3 62 90,
(8-01596) 3 62 70

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава кішынных гадзіннікаў "Гадзіны ідуць, і дні, і гады...". 3-ці паверх Паўночнага корпуса. Да 31 кастрычніка.
- Выстава "Белая зброя краін свету". 1-шы адсек Паўночнага корпуса. Да 25 снежня.
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
- Сямейная квест-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка".
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная стравы для князя на старадаўнім рэцэпце"; "Асабліваці жаночага касцюма XVIII ст."; "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."; "Печы з каробкавай кафлі XVI—XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".

УНП 590201541

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: +375 (17) 243 10 41 (каса),
+375 (17) 361 54 93

- Вечары з "Серэнадай". Канцэрт "Песні волькай краіны". 25 верасня ў 18:30.
- Балет у 2-х дзях. "Жызель". Прэм'ера. 28 верасня ў 19.00.
- Опера ў 4-х дзях. "Травіта". 29 верасня ў 19.00.
- Балет у 2-х дзях. "Шчаўкунок". 30 верасня ў 19.00.

УНП 191081522

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАВНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 00 92, +375 (17) 327 11 66

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава. "Пасляваенная архітэктура Беларусі ў архіўных дакументах і матэрыялах. 1945-1955 гг". Да 24 кастрычніка.
- Выставачны праект "Вызваленне Еўропы" ў рамках Міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых замежных краін.
- Алайн-выстава "Пінская рачная ваенная флоталяя".
- Інтэрактыўная праграма "Усё вышэй, вышэй і вышэй..." на пляцоўцы ля самалёта Лі-2 – аб героях вайны і лётных падзвігах, а таксама цікавыя факты з гісторыі ваенна-транспартнага самалёта Лі-2. Кожную суботу і нядзелю з мая па верасень.

УНП 100235472

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОІ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: +375 17 363 77 96, +375 17 358 88 78

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава твораў мастакоў XIX – пачатку XX ст. "Свет дзяцінства" з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Да 2 кастрычніка.

УНП 100377771

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2.
Тэл.: +375 212 66-90-77 (каса)

- Інтэрактыўная казка "Вясёлы Дарафей". 24 верасня ў 11.00.
- Спектакль-імпрывізацыя па матывах беларускай народнай казкі на 2 дзеі. "Ох і залатая табакерка". 25 верасня ў 11.00.
- Казка-гульня на 2 дзеі. "Бука". 1 кастрычніка ў 11.00.

УНП 300001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: +375 177020602, 20660,
+375 295518051, +375 291903149

Палацавы ансамбль:

- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырыманіі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "GLORIA ARME: ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі". Вялікая выставачная зала. Да 23 кастрычніка.
- Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, "Ператворэння ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". Да 15 студзеня 2023 г. У экспазіцыійнай зале першага пусковага комплексу.
- Выстава-атракцыён па матывах творчасці мастака і рэжысёра Алы Мацюшэўскай "Час – хуткая рака" – да Года гістарычнай памяці. Гульня-блукалка "Вандроўка ў свет анімацыі" (па матывах выставы-атракцыёна). Да 9 кастрычніка.

Абрамавай "Таймлапс".

- Да 30 верасня. Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3); Пастаянныя экспазіцыі: "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."; "Нясвіж у міжваенны час. Людзі падзеі"; "Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу". 3 фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:

- Квэсты: "Карта сямі каралеўстваў"; "Музейны дэтэктыў"; "Музейнае расследаванне".
- Культурныя мерапрыемствы: "Прыём у княгіні", "Дзень нараджэння ў Ратушы" (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў), "Дзень нараджэння з лялькай Лол", "Дзень нараджэння з клаўнсай Карамелькай" (група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў).
- Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў". Да 25 чалавек.
- Гульня-знаёмства "Музейка аб музеі" (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнівае праграма "Выкрутасы" (група да 25 чалавек).

Архітэктурны помнік

- "Слуцкая брама": Часовая экспазіцыя "Храмавае дойлідства Нясвіжа". Да 30 верасня.

Падрабязнасці па тэлефонах:
+375 1770 20602, +375 1770 20660
або на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раубічы", Мінскі раён.
Тэл.: +375 17 507 44 68

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава "Адзіства ў разнастайнасці" – творчы праект мастакоўскай сямі Курачыцкіх. Станковы жывпіс, пластыка з шамоту і керамікі, мармурнай крошкі і бронзы. Да 20 кастрычніка.

УНП 100377771

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ ў МАГІЛ'ЕВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл. 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава "Мора. Неба. Аб'екты", прысвечаная адлюстраванню ў беларускім мастацтве XX стагоддзя прыродных з'яў і разнастайных форм адпачынку чалавека на прыродзе ў розныя поры года. Да 2 кастрычніка.

- Праграма Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". Пrowadзіцца заўсёды. Падрабязней на сайце музея (artmuseum.by) альбо па тэлефонах: 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3. Тэл.: 399-09-78

- Выстава мастакоў з Беларусі і Расіі "Песняры зямлі беларускай". Да 23 кастрычніка.
- Праект мастака Сяргея Лескеця "Шэпт". Да 23 кастрычніка.
- Персанальная выстава Валянціна Нуднова "Цела Вады". Да 23 кастрычніка.
- Віртуальны праект "Адзіная спадчына". Доступны на сайце ncmst.by. Да 31 снежня.
- Выстава "HOMESAPIENS".

- **ЗАМЕДЛЕННЕ. GREENHOUSE".** Да 23 кастрычніка.
- Майстар-класы для школьнікаў: "Акварыяльныя замалёўкі", "Начны пейзаж", "Што пабачылі мае вочы...", "Колер. Форма. Кампазіцыя", "Аб'ёмнае мадэляванне". Для груп ад 5 чалавек па папярэднім запісе.

УНП 19254544

Суботнік у Сёмкаве

У мінулым нумары "К" мы зрабілі анонс мерапрыемстваў, якія пройдуць 24 верасня ў сядзібна-парковым комплексе Хмараў у Сёмкаве.

Нагодой для іх стала 100-годдзе прыезду класіка беларускай літаратуры, паэта Якуба Коласа ў Сёмкаве. Працягам фэсту стане суботнік, у якім возьмуць удзел журналісты "Культуры", а таксама ўсе тыя, каму не аб'якавы лёс адной з перлінаў Міншчыны – палаца, які сёлета адзначае 250-годдзе, апошняга мінскага ваяводы Адама Хмары. Акрамя суботніка, плануецца невялікі мастацкі пленэр і арніталагічная экскурсія па тэрыторыі парка. Запрашаем далучыцца!

Пачатак аб 11-й гадзіне 25 верасня. Пальчаткі, пакеты, рыштук і перню бярыце з сабой!

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: (17) 397 01 63; (25) 667 78 19

t.me/minkultrb

Афіцыйны Telegram-канал Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь – гэта магчымасць атрымліваць актуальную інфармацыю аб дзейнасці ведамства і ключавых падзеях сферы культуры.

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртацца па тэлефоне 8(017) 286 07 97 або па электроннай пошце reklama@kultura-info.by

Цікавыя віктарыны, афішы яркіх імпрэз, навіны культурнага жыцця – усё гэта ў нашым тэлеграм-канале @kultinfo

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". Дырэктар — ДУЛІВІЧ Віктар Іванавіч. Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Іванавіч; Адкажны сакратар — Галіна МАШНОВСКАЯ;

Рэдактар аддзела: Юген РАГІН; Аглядальнікі рэдакцыі: Надзея БУНЦЭВІЧ, Антон РУДАК, Павел САДАУХЕУ, Ілья СВІРЬЦІН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ, Даніл ШЭЙКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настася ЮРКЕВІЧ. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Частверты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Адрас рэдакцыі:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, частверты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Аўтарскія допісы паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарту, дату выдання, кмі і кпі выданыя пашпарту, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Аўтарскія рукапісы не рэзюююцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можаць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нячуж адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Наклад 2982. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — 2000 рублёў. Падпісана ў друку 24.09.2022 у 18:00. Замова №2184. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавешча "Беларускі Дом друку". 220013, г. Мінск, праект Незалежнасці, 79/1. ПП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Сайт: www.kultura-info.by
e-mail: kim@kultura-info.by